

ΗΜΕΡΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ 2020

ΚΕΦΪΜ
Μάρκος Δραγούμης

Κωνσταντίνος Σαραβάκος
Ερευνητής του ΚΕΦΪΜ-Μάρκος Δραγούμης

Αύγουστος 2020

Ημέρα Φορολογικής Ελευθερίας 2020

Κωνσταντίνος Σαραβάκος, ερευνητής ΚΕΦίΜ – Μάρκος Δραγούμης
Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών – Μάρκος Δραγούμης

Πρώτη Έκδοση
Αθήνα, Αύγουστος 2020

Εξώφυλλο και σχεδιασμός: DPS Design

Το Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών – Μάρκος Δραγούμης (ΚΕΦίΜ) είναι η κύρια ανεξάρτητη, μη κρατική, μη κομματική φιλελεύθερη δεξαμενή σκέψης στην Ελλάδα. Το έργο του ΚΕΦίΜ περιλαμβάνει ερευνητικά προγράμματα, εκδόσεις και εκδηλώσεις που έχουν ως επίκεντρο την αύξηση της ατομικής ελευθερίας για κάθε πολίτη. Όραμά μας είναι μια Ελλάδα πρότυπο οικονομικής και κοινωνικής ελευθερίας που παρέχει στους πολίτες της τη δυνατότητα να δημιουργήσουν και να επιδιώξουν τα όνειρα και τις φιλοδοξίες τους.

Μάθετε περισσότερα στο www.kefim.org.

ΗΜΕΡΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ 2020

Κωνσταντίνος Σαραβάκος
Ερευνητής του ΚΕΦΙΜ-Μάρκος Δραγούμης

Η Ημέρα Φορολογικής Ελευθερίας είναι η μέρα που οι Έλληνες φορολογούμενοι θα απελευθερώνονταν από το βάρος των φόρων, αν με τα χρήματα που κέρδιζαν από την εργασία τους έπρεπε, πριν καλύψουν τις δικές τους ανάγκες, να αποπληρώσουν πρώτα τις υποχρεώσεις τους προς το κράτος.

Κύρια Ευρήματα

- Το 2019, η Ημέρα Φορολογικής Ελευθερίας για την Ελλάδα ήταν η 28η Ιουνίου. Από τις 365 ημέρες του χρόνου, εργαστήκαμε τις 178 μόνο για να πληρώσουμε φόρους και εισφορές στο κράτος, τρεις ημέρες λιγότερο απ' ό,τι το 2018. Η ετήσια αυτή μείωση αποτελεί ρεκόρ δεκαετίας, καθώς αντίστοιχη μεταβολή είχε να σημειωθεί από τη διετία 2008-2009 (από 150 σε 147 ημέρες).
- Η συνολική επιβάρυνση πολιτών και επιχειρήσεων από φόρους και εισφορές το 2019 (76,5 δις ευρώ) είναι σχεδόν διπλάσια από το ποσό που κατέβαλαν τα νοικοκυριά την προηγούμενη χρονιά (43,1 δις ευρώ το 2018) για την κάλυψη των βασικών τους αναγκών (διατροφή, ένδυση, στέγαση, οικιακά αγαθά, μεταφορές και επικοινωνίες).
- Σύμφωνα με τις αρχικές προβλέψεις του προϋπολογισμού του 2020 - πριν δηλαδή ξεσπάσει η πανδημία - η Ημέρα Φορολογικής Ελευθερίας επρόκειτο φέτος να είναι η 27η Ιουνίου, δηλαδή μία ημέρα λιγότερη απ' ό,τι το 2019. Ωστόσο, η αναμενόμενη μεγάλη μεταβολή των μεγεθών της ελληνικής οικονομίας ακυρώνει εκ των πραγμάτων κάθε πρόβλεψη που βασίζεται στον προϋπολογισμό. Το ΚΕΦΙΜ θα υπολογίσει την Ημέρα Φορολογικής Ελευθερίας για το 2020 απολογιστικά, βάσει των σχετικών δημοσιονομικών στοιχείων όπως αυτά θα διαμορφωθούν στην πράξη.
- Το κράτος δαπάνησε το 2018 το 40,5% των συνολικών του εσόδων στην κοινωνική προστασία. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των χρημάτων (28,1% των συνολικών εσόδων) αφορούσε συντάξεις γήρατος. Το ποσοστό αυτό είναι το μεγαλύτερο σε όλες τις χώρες της ΕΕ, 6,1 ποσοστιαίες μονάδες πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.
- Η χειρότερη επίδοση της Ελλάδας ως προς την Ημέρα Φορολογικής Ελευθερίας σημειώθηκε το 2016, όταν χρειάστηκαν 182 ημέρες εργασίας για να χρηματοδοτηθούν οι ανάγκες του κράτους.

Η πρόβλεψη για την Ημέρα Φορολογικής Ελευθερίας του 2020 πριν την πανδημία

Στον Προϋπολογισμό του 2020, που ψηφίστηκε στην Ελληνική Βουλή τον Δεκέμβριο του 2019, η κυβέρνηση προέβλεπε φορολογικά έσοδα συνολικού ύψους €78 δις. Πιο συγκεκριμένα, τα έσοδα από έμμεσους φόρους εκτιμώνταν στα €31,6 δις, τα έσοδα από άμεσους φόρους στα €19,5 δις, ενώ οι ασφαλιστικές εισφορές θα έφθαναν τα €26,8 δις. Αντιστοίχως, το Καθαρό Εθνικό Εισόδημα προβλεπόταν να ανέλθει στα €161,9 δις.

Από τη διαίρεση των φορολογικών εσόδων με το εκτιμώμενο Καθαρό Εθνικό Εισόδημα προκύπτει πως η Ημέρα Φορολογικής Ελευθερίας για το 2020 θα ήταν η 27^η Ιουνίου.

Ωστόσο, η ενσκήψασα πανδημία του COVID-19 προβλέπεται να προκαλέσει σημαντική μείωση του ΑΕΠ, η οποία σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για τη Νομισματική Πολιτική μπορεί να κυμανθεί από -4,4% (ήπιο σενάριο) έως και -9,4% (δυσμενές σενάριο)¹. Η εξέλιξη αυτή, σε συνδυασμό με την τεράστια μεταβολή των φορολογικών εσόδων μετά τα δημοσιονομικά μέτρα που ήδη ελήφθησαν και πρόκειται να ληφθούν, ακυρώνουν την προοπτική της έστω και κατά προσέγγισης επιβεβαίωσης των προβλέψεων του ψηφισμένου προϋπολογισμού και συνεπώς καθιστούν άνευ πρακτικού νοήματος την *πρόβλεψη* της Ημέρας Φορολογικής Ελευθερίας για το τρέχον έτος.

Βεβαίως, η Ημέρα Φορολογικής Ελευθερίας για το 2020 θα υπολογιστεί από το ΚΕΦΙΜ απολογιστικά βάσει των στοιχείων για τα δημόσια έσοδα και το Καθαρό Εθνικό Εισόδημα όπως αυτά θα εξελιχθούν στην πράξη και αμέσως μόλις δημοσιευθούν.

1 Τράπεζα της Ελλάδος, 2020, σ. 108. Άλλες προβλέψεις για την πορεία της Ελληνικής οικονομίας εκτιμούν ύφεση της τάξης του -9% (European Commission, 2020, σ. 38) και -8% έως -9,8% (OECD, 2020) στα βασικά τους σενάρια.

Ημέρα Φορολογικής Ελευθερίας 2019: 28 Ιουνίου

Σύμφωνα με τον απολογισμό του 2019, τα συνολικά φορολογικά έσοδα ανήλθαν πέρσι στα €76,5 δις, €1,5 δις λιγότερα από όσα προέβλεπε ο ψηφισμένος κρατικός προϋπολογισμός². Αυτά τα 76,5 δις κατανέμονται ως εξής:

- €31,7 δις από έμμεσους φόρους,
- €17,8 δις από άμεσους φόρους,
- €26,7 δις από κοινωνικές εισφορές, και
- €269 εκ. από φόρους επί του κεφαλαίου.

Το Καθαρό Εθνικό Εισόδημα για το 2019 προβλέπεται να ανέλθει στα €157,5 δις³. Από τη διαίρεση των φορολογικών εσόδων με το προβλεπόμενο Καθαρό Εθνικό Εισόδημα, προκύπτει ότι οι Έλληνες και Ελληνίδες το 2019 εργάστηκαν 178 ημέρες για το κράτος. Η Ημέρα Φορολογικής Ελευθερίας για το 2019 ήταν συνεπώς η 28η Ιουνίου.

Η Ημέρα Φορολογικής Ελευθερίας ήρθε το 2019 τρεις ημέρες νωρίτερα από το προηγούμενο έτος. Αυτό συνέβη κυρίως λόγω του συνδυασμού της συγκράτησης των φορολογικών εσόδων το 2019 στο ίδιο επίπεδο με το 2018 και της μεγέθυνσης της εθνικής οικονομίας κατά 1,9%.

2 Η μεγαλύτερη απόκλιση σημειώθηκε στους άμεσους φόρους όπου τελικά συλλέχθηκαν €1,9 δις λιγότερα από όσα προέβλεπε ο προϋπολογισμός του 2019.

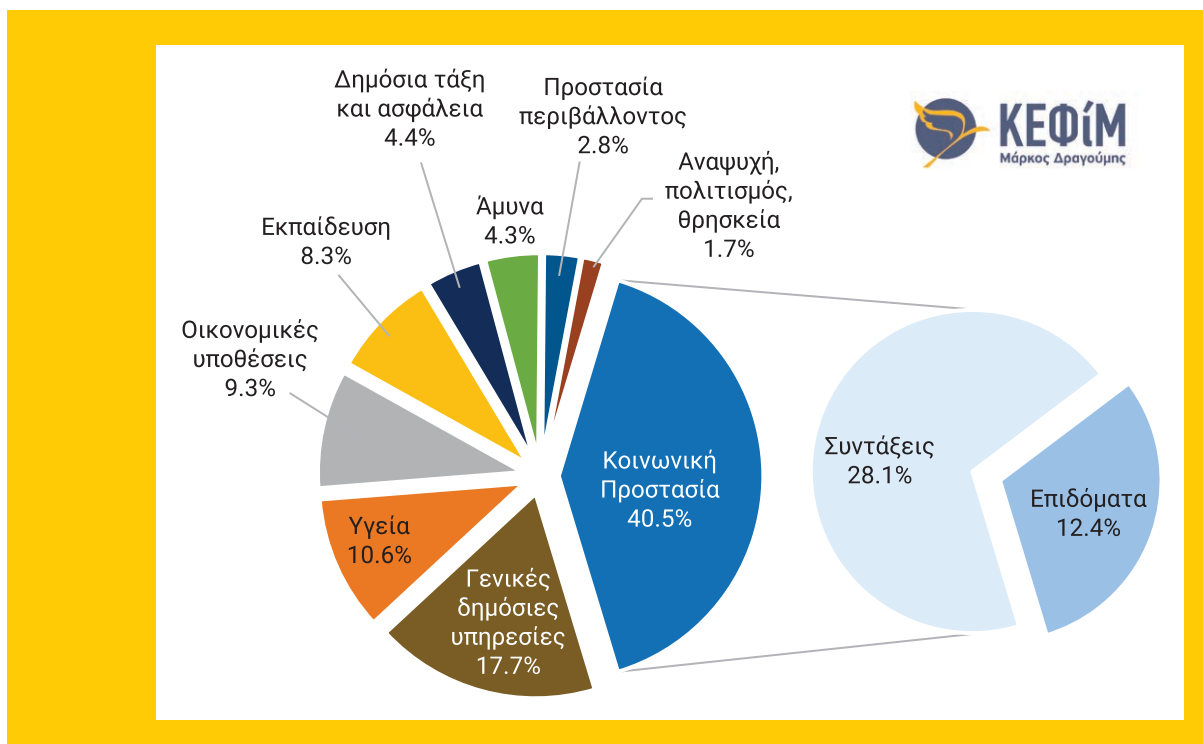
3 Πρόβλεψη βάσει των δημοσιευμένων στοιχείων της Eurostat για το 2018 και την οικονομική μεγέθυνση του 2019 σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ.

Πού δαπανά το κράτος τους φόρους μας;

Σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία του 2018, το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων του κράτους (40,5%) πηγαίνουν για την κάλυψη των αναγκών του κοινωνικού κράτους, ποσοστό που ωστόσο συμπεριλαμβάνει τις πληρωμές συντάξεων γήρατος για τις οποίες αφιερώνεται το 28,1% των συνολικών κρατικών εσόδων – το μεγαλύτερο σχετικό ποσοστό σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, 6,1 ποσοστιαίες μονάδες πάνω από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο (EE-28). Συγκριτικά, η αρωγή προς τους οικονομικώς ασθενέστερους πολίτες αφορά το 12,4% των κρατικών εσόδων.

Αναλυτικά η κατανομή των κρατικών δαπανών για το 2018 παρουσιάζεται στο Γράφημα 1.

Γράφημα 1. Κατανομή των κρατικών δαπανών, 2018⁴

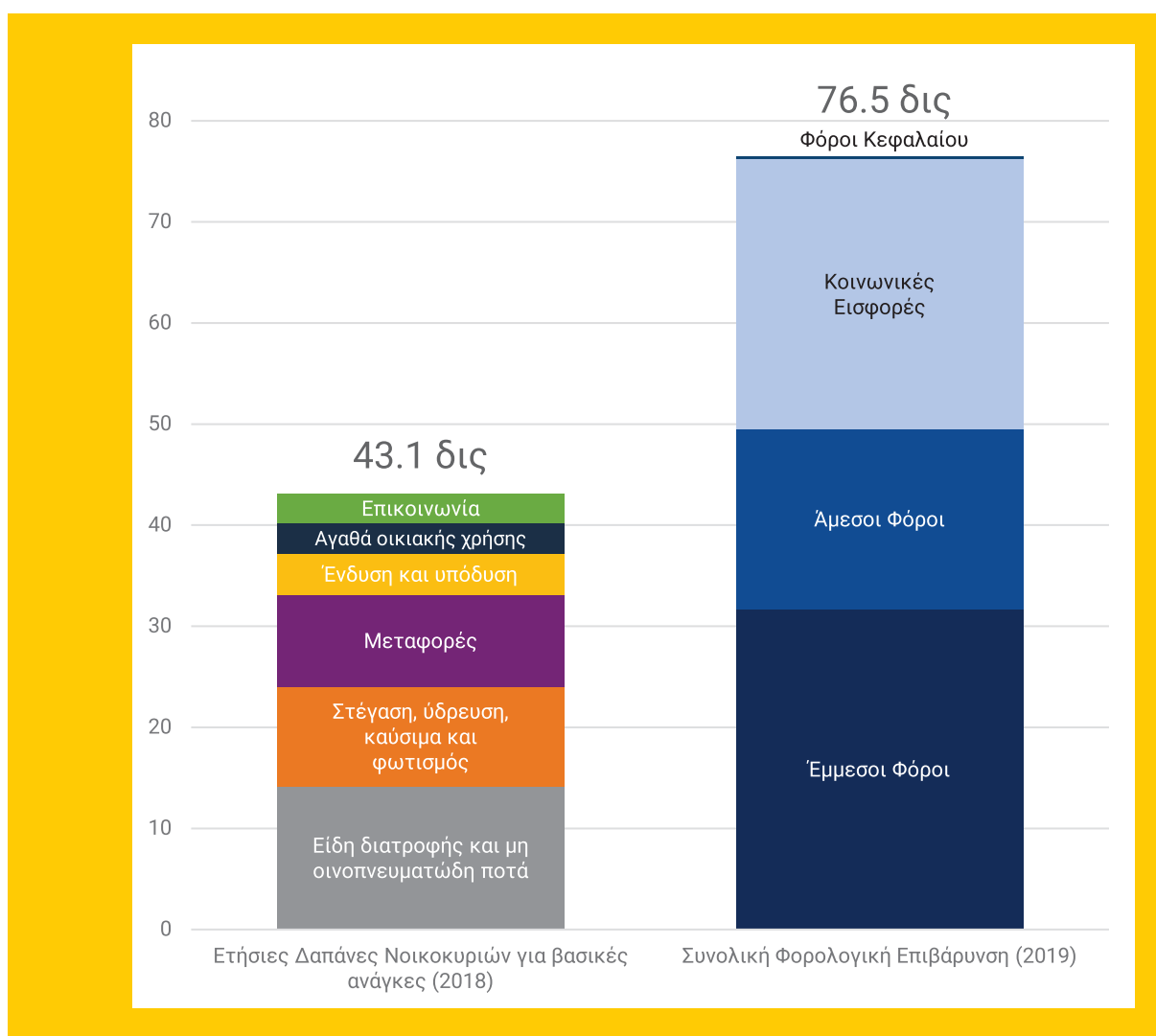
Πηγή: Eurostat, 2020. Επεξεργασία: ΚΕΦΙΜ – Μάρκος Δραγούμης.

4 Η κατανομή ακολουθεί την Ταξινόμηση Λειτουργιών της Κυβέρνησης της Eurostat (Classification of Functions of Government, COFOG). Βλ. σχετικά [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Classification_of_the_functions_of_government_\(COFOG\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Classification_of_the_functions_of_government_(COFOG)_) (Eurostat, 2020).

Πληρώνουμε σχεδόν τα διπλάσια χρήματα σε φόρους απ' ό,τι για τις βασικές μας ανάγκες

Οι ετήσιες δαπάνες των ελληνικών νοικοκυριών για την κάλυψη των βασικών τους αναγκών (διατροφή, ένδυση, στέγαση, οικιακά αγαθά, μεταφορές και επικοινωνίες) ανήλθαν το 2018 σε €43,1 δις, ενώ η συνολική φορολογική επιβάρυνση των Ελλήνων πολιτών και των επιχειρήσεων έφτασε το 2019 τα €76,5 δις.

Γράφημα 2. Ετήσιες δαπάνες νοικοκυριών για βασικές ανάγκες (2018) και συνολική φορολογική επιβάρυνση (2019), σε δις ευρώ

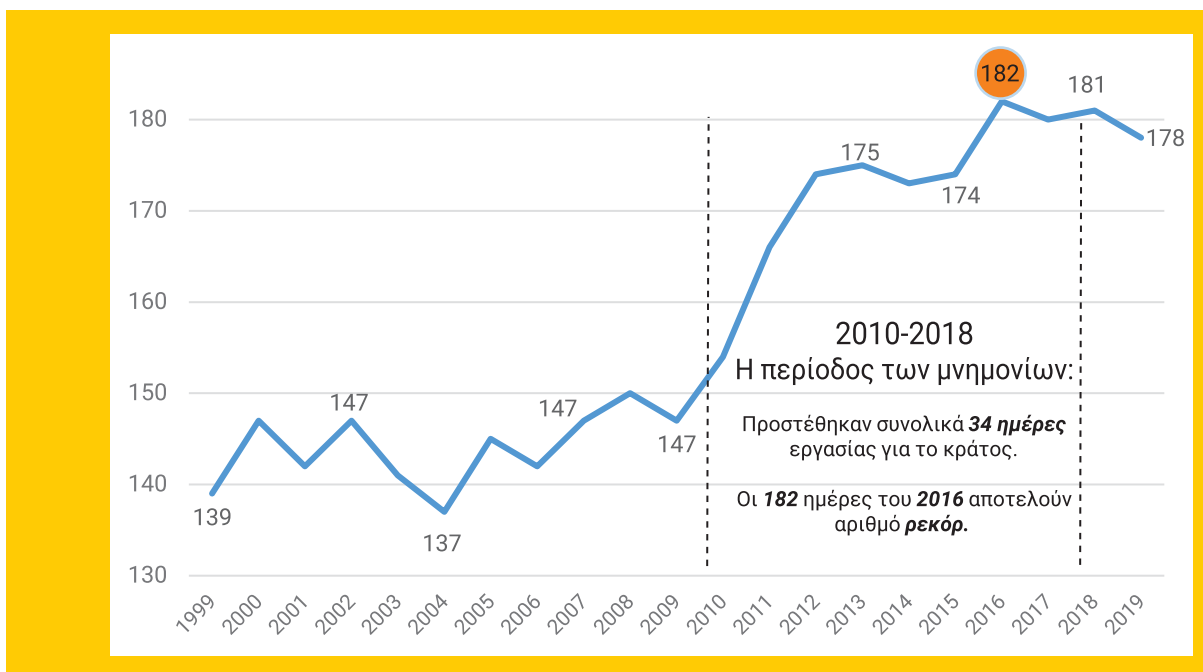
Η διαχρονική εξέλιξη της Ημέρας Φορολογικής Ελευθερίας 1999-2019

Στο Γράφημα 3 αποτυπώνεται η εξέλιξη της Ημέρας Φορολογικής Ελευθερίας από το 1999, έτος που ξεκινά η διαθεσιμότητα των σχετικών δεδομένων, έως το 2019. Ενώ τα πρώτα δέκα χρόνια (1999-2009) σημειώθηκε συνολικά μία ήπια επέκταση της Ημέρας Φορολογικής Ελευθερίας, τα επόμενα 9 χρόνια, τα χρόνια της μνημονιακής περιόδου (2010-2018), οι ανάγκες του κράτους διευρύνθηκαν ακόμα περισσότερο σε σχέση με το παραγόμενο εισόδημα στη χώρα.

Έτσι, ενώ το 2009 οι Ελληνίδες και οι Έλληνες εργαστήκαμε 147 ημέρες για το κράτος, το 2018 φτάσαμε να εργαζόμαστε γι' αυτό 181 ημέρες, κάτι που σημαίνει πως την εποχή των μνημονίων κάθε έτος προσέθετε στον μέσο πολίτη πάνω από τρεισήμισι επιπλέον ημέρες εργασίας για το κράτος.

Το 2016 ήταν η χρονιά που σημειώθηκε ο αριθμός-ρεκόρ των 182 ημερών εργασίας για να χρηματοδοτηθούν οι ανάγκες του κράτους, ενώ η ετήσια μείωση της Ημέρας Φορολογικής Ελευθερίας κατά 3 ημέρες το 2019 σε σχέση με το 2018 αποτελεί ρεκόρ δεκαετίας, καθώς αντίστοιχη θετική μεταβολή είχε να σημειωθεί από τη διετία 2008-2009 (από 150 σε 147 ημέρες εργασίας για το κράτος).

Γράφημα 3. Η εξέλιξη της Ημέρας Φορολογικής Ελευθερίας (Απολογιστικά στοιχεία 1999-2019).

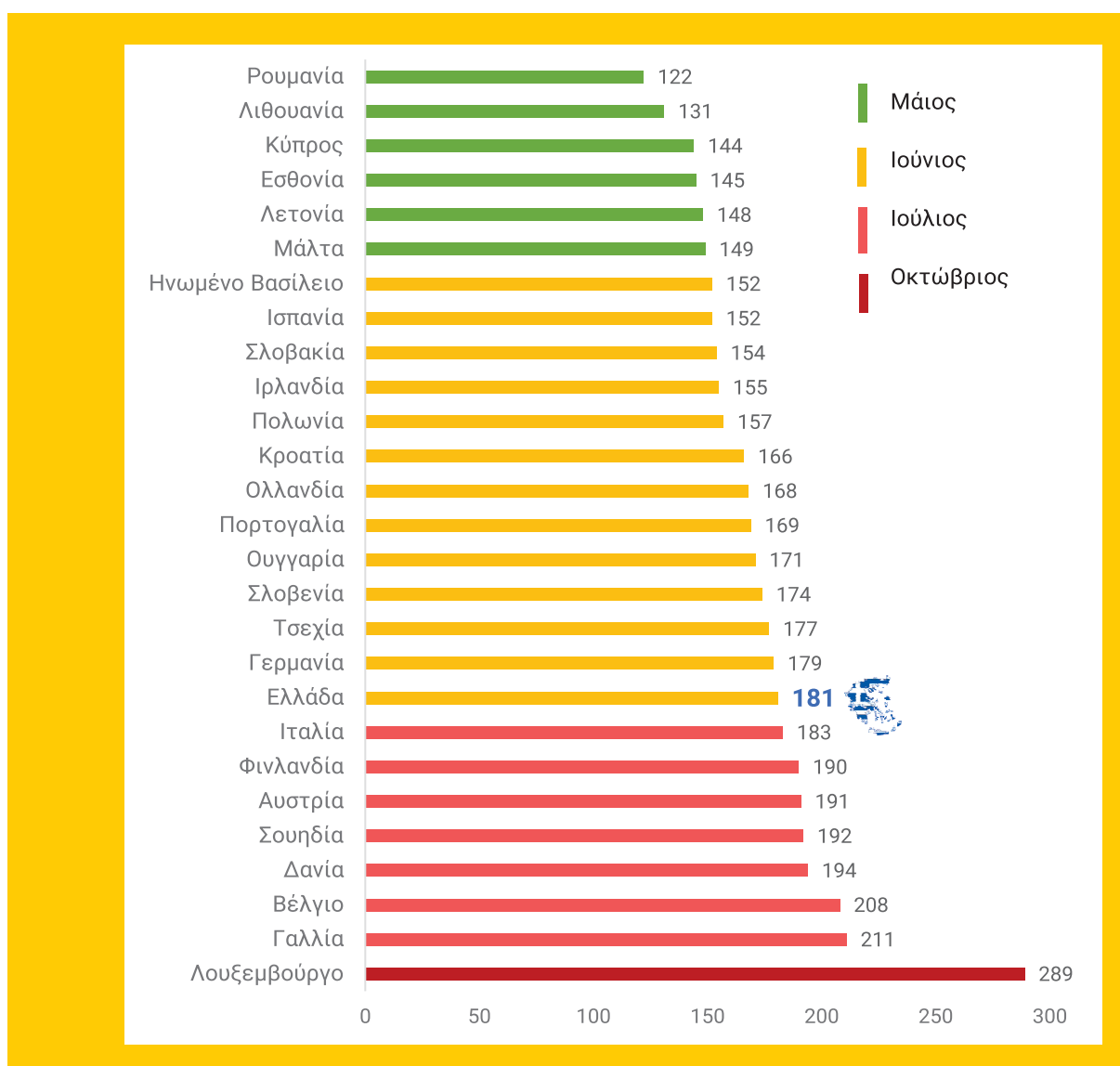
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2020 και Eurostat, 2020. Επεξεργασία: ΚΕΦΙΜ – Μάρκος Δραγούμης.

Η ημέρα οικονομικής ελευθερίας στην Ελλάδα και την ΕΕ

Την τελευταία πενταετία σταθερά, σχεδόν το μισό εισόδημα που παράγεται στην Ελλάδα (48-50%) πηγαίνει στο κράτος. Το 2018 η Ελλάδα σημείωσε την 9η χειρότερη επίδοση ανάμεσα στις 27 χώρες της ΕΕ⁵ σχετικά με τις ημέρες που οι πολίτες εργάζονται για το κράτος (Γράφημα 4).

Γράφημα 4. Ημέρες εργασίας για το κράτος σε κάθε χώρα της ΕΕ, 2018.

Πηγή: Eurostat, 2020. Επεξεργασία: ΚΕΦίΜ – Μάρκος Δραγούμης.

5 Η μη διαθεσιμότητα των στοιχείων για το Καθαρό Εθνικό Εισόδημα της Βουλγαρίας δεν επιτρέπει τον σχετικό υπολογισμό για τη χώρα αυτή.

Μεθοδολογία και Δεδομένα

Για τον υπολογισμό της Ημέρας Φορολογικής Ελευθερίας, το ΚΕΦΙΜ εφαρμόζει τη μεθοδολογία του Tax Foundation:⁶ Υπολογίζει τον λόγο των συνολικών εσόδων του κράτους από φόρους και εισφορές προς το Καθαρό Εθνικό Εισόδημα, και εφαρμόζει αυτό το αποτέλεσμα στις ημέρες του έτους.

Για την εκτίμηση της Ημέρας Φορολογικής Ελευθερίας το 2020 χωρίς τις επιπτώσεις της κρίσης της πανδημίας του κορονοϊού, χρησιμοποιήθηκαν τα στοιχεία του Προϋπολογισμού για το 2020 και στοιχεία από την ΕΛΣΤΑΤ. Τα δεδομένα σχετικά με τους άμεσους φόρους, τους έμμεσους φόρους και τους φόρους κεφαλαίου προέρχονται από την εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού,⁷ ενώ για τις ασφαλιστικές εισφορές τα στοιχεία προέρχονται από την εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού⁸ και την στήλη D612 από την ΕΛΣΤΑΤ, ως εκτίμηση από το ποσό του προηγούμενου έτους, σύμφωνα με την κατάταξη ESA 2010.⁹

Για τον απολογιστικό προσδιορισμό της Ημέρας Φορολογικής Ελευθερίας το 2019 και για όλα τα προηγούμενα έτη χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ. Πιο συγκεκριμένα, για τα έσοδα του κράτους αθροίστηκαν οι εγγραφές D2, D5, D61, και D91 των τριμηνιαίων μη χρηματοοικονομικών λογαριασμών της Γενικής Κυβέρνησης που είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της ΕΛΣΤΑΤ¹⁰.

Για το Καθαρό Εθνικό Εισόδημα χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα της Eurostat. Για το 2018, το Καθαρό Εθνικό Εισόδημα εκτιμάται ότι ανήλθε στα €154 δις ευρώ.¹¹ Η πρόβλεψη για το Καθαρό Εθνικό Εισόδημα για το 2019 υπολογίστηκε βάση των δεδομένων του 2018 και της εκτίμησης του ρυθμού μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας από την ΕΛΣΤΑΤ.¹² Για τον προσδιορισμό της Ημέρας Φορολογικής Ελευθερίας του 2020 συνυπολογίστηκε επιπλέον η πρόβλεψη του Προϋπολογισμού του 2020 για τη φετινή μεγέθυνση της εθνικής οικονομίας, όπως είχε διαμορφωθεί πριν την κρίση του κορονοϊού.

6 York, Mauro, & Wei, 2019, σ. 6

7 Υπουργείο Οικονομικών, 2020, σσ. 66-67.

8 Υπουργείο Οικονομικών, 2020, σσ. 116-117.

9 <http://www.statistics.gr/el/esa-2010>

10 ΕΛΣΤΑΤ, 2020, <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL05/>

11 <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL24/>

12 ΕΛΣΤΑΤ, 2020, <https://www.statistics.gr/el/the-greek-economy>

Ευχαριστίες

Το ΚΕΦίΜ - Μάρκος Δραγούμης ευχαριστεί θερμά το μέλος του Επιστημονικού μας Συμβουλίου, καθηγητή στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και Πρόεδρο του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ), Παναγιώτη Λιαργκόβα για τις πολύτιμες συμβουλές του και την επιστημονική υποστήριξη της έρευνας.

Ευχαριστούμε ακόμη τον Αντώνιο-Μάριο Κουμπιά στην αρχική ιδέα του οποίου βασίζονται οι έρευνες του ΚΕΦίΜ - Μάρκος Δραγούμης για την Ημέρα Φορολογικής Ελευθερίας.

Αναφορές

European Commission. (2020). *European Economic Forecast. Summer 2020. INSTITUTIONAL PAPER 132 | JULY 2020*. Luxembourg: European Commission.

Eurostat. (2020, 07 12). *Eurostat Statistics Explained*. Ανάκτηση από Glossary:Classification of the functions of government (COFOG): [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Classification_of_the_functions_of_government_\(COFOG\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Classification_of_the_functions_of_government_(COFOG))

Eurostat. (2020, 07 12). *General government expenditure by function (COFOG) [gov_10a_exp]*. Ανάκτηση από https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10a_exp&lang=en

Eurostat. (2020, 07 12). *Net national income*. Ανάκτηση από Net national income: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tec00133>

Eurostat. (2020, 07 12). *Total general government revenue*. Ανάκτηση από Total general government revenue: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/product?code=TEC00021>

OECD. (2020, 07 10). *OECD*. Ανάκτηση από Real GDP forecast: <https://data.oecd.org/gdp/real-gdp-forecast.htm#indicator-chart>

York, E., Mauro, M., & Wei, E. (2019). *Tax Freedom Day 2019*. Washington, D.C: Tax Foundation. Ανάκτηση από <https://files.taxfoundation.org/20190416201309/Tax-Freedom-Day-2019-2.pdf>

ΕΛΣΤΑΤ. (2020, 07 13). *1.01.Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά Περιφέρειες και κατά τρόπο κτήσεως. Σύνολο*

Χώρας. Ανάκτηση από Οικογενειακοί Προϋπολογισμοί (από 2008 και μετά) / 2018: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SFA05/2018>

ΕΛΣΤΑΤ. (2020, 07 12). *ΕΛΣΤΑΤ*. Ανάκτηση από Τριμηνιαίοι μη χρηματοοικονομικοί λογαριασμοί της Γενικής Κυβέρνησης / 4ο Τρίμηνο 2019: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SELO5/>

ΕΛΣΤΑΤ. (2020). *Η Ελληνική Οικονομία*. Αθήνα: ΕΛΣΤΑΤ. Ανάκτηση από <https://www.statistics.gr/el/the-greek-economy>

Τράπεζα της Ελλάδος. (2020). *Νομισματική Πολιτική 2019-2020*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Υπουργό Οικονομικών. (2019). *Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2020*. Αθήνα: Υπουργό Οικονομικών.

ΚΕΦΪΜ
Μάρκος Δραγούμης

Στέγη Μάρκου Δραγούμη

Μαιζώνος 38, Αθήνα

T: +30 210 5238373

www.kefim.org

info@kefim.org

[facebook.com/kefim.org](https://www.facebook.com/kefim.org)

twitter.com/kefimgr

[youtube.com/kefimgr](https://www.youtube.com/kefimgr)